

NÚRIA CADENES

«Les persones, de vegades, no som ben bé el que pensem que som»

A Núria Cadenes li proposaren formar part d'un llibre col·lectiu de narrativa negra feta per dones. I s'encengué una llumeneta: aquell relat fou el germen del seu debut en la novel·la negra, 'Tota la veritat', una obra guardonada amb el prestigiós premi Crims de Tinta. Però, tot i la incursió genèrica, el llibre és pur estil Cadenes: viu, fragmentari, punyent i amb una prosa vigorosa i expressiva amb el seu segell tatuat a cadascuna de les pàgines.

Entrevista de Xavier Aliaga
Fotografia d'Alfredo Garofano

L'escriptora i llibretera Núria Cadenes no ha tingut un bon matí. Al tràfec i l'activitat intensos de la Fira del Llibre de València se sumen un parell d'incidents que li han capgirat el bon humor. Però quan seu per parlar de literatura i de la seua nova criatura, *Tota la veritat* (La Magrana), s'espolsa les pomes agres i parla amb una passió i una convicció contagioses.

—Seria correcte dir que *Tota la veritat* no existiria sense el recull *Les dones també maten* (Llibres del delictu, 2014)?

—Correctíssim, sí, clar. Si he entrat en el món de la literatura negra, com a escriptora, perquè com a lectora ja hi era, és per aquell recull. La gran instigadora, ho dic a tort i a dret, és l'Anna Maria Villalonga [editora del volum], que un dia em va escriure un correu convidant-me a participar-hi. "Jo no sé com es fa això!", li vaig dir. I em va contestar: "És molt fàcil: t'hi poses i mates" [riu]. Aquell recull va generar una espècie de màgia *negrota* literària que encara cueja. Ha creat un comboi molt positiu. I molt somrient: perquè una de les coses que et sorprenen de l'entorn de la novel·la negra és la bonhomia, l'acolliment i el bon humor dels seus membres. A mi em podrien haver tractat com una

intrusa. En canvi, gent com l'Andreu Martín o la mateixa Villalonga t'acullen amb una naturalitat i una generositat que et fa que te sentis còmoda.

—En realitat no consideren ningú com a intrús. Fan xarxa i fan per eixamplar-la.

—Exacte. Això es nota en el fet que hi hagi tants festivals de novel·la negra, una mostra de la vitalitat d'aquesta literatura d'assassinats, o d'esventrament social que fa servir la narrativa negra.

—*Tota la veritat* és una història que adapta al gènere o va haver de buscar-la?

—No. Surt negra, ella. Perquè se'm va quedar enganxat el conte del recull. Ferran Torrent deia que no feia relats breus perquè per escriure'n havia d'inventar tot un univers. I un cop que inventes un univers, doncs ja fas una novel·la. Té molta raó: en el relat d'*Elles també maten* el món hi era, els personatges també, d'una manera prou orgànica. A l'hora de fer la novel·la aquells personatges em rondaven i no em deixaven marxar. Aleshores vaig decidir deixar-me anar i provar, a veure què passava. Fer una novel·la sobre la base del relat.

—Fent ús, a més, del seu estil, aquella narrativa fragmentada, de capítols breus que semblaven relats, i que ja havíem llegit en *El banquer* (Edicions de 1984, 2013).

→

→ —Sí, però això també ha sortit. En un principi volia fer capítols més llargs i, malgrat que els tibia, em quedaven així. Aleshores em vaig rendir. No sé si són fils de la cultura visual, però la meua dèria per les sèries de televisió, per aquesta narrativa fragmentada, és molt recent, més que l'hàbit d'escriure fragmentàriament. Però m'anava bé aquesta estructura: és cert que hi ha alguns capítols una mica més llargs, els dels personatges centrals, però després hi ha com unes espicossades de gallina pelada que donen una panoràmica de la resta de personatges. La diferència amb *El banquer* és que, en aquesta novel·la, hi posava, en cada capítol, el nom del personatge que parlava...

—Era absolutament imprescindible, tractant-se d'una novel·la tan polifònica.

—Sí, és clar.

—Hi ha fins i tot diferents formats, com ara els diàlegs divertits i surrealistes del personatge de Dolmeriu. M'imagino que tenen la funció de desengreixar una mica del drama.

—Sí. De vegades hi ha un pic d'humor, com un diàleg que acaba amb la paraula "mamelles", que a mi m'agrada molt, perquè no sigui tot tan treme-bund. Ara, t'he de dir que són diàlegs surrealistes però n'hi ha algun de literal, d'aquest estiu, escoltat en un poble del qual no diré el nom. No m'ho podia creure. Sort que duc sempre la llibreta i la vaig transcriure tal com la deixaren anar. I no desentona de la resta... No, la resta no desentona d'aquesta conversa que prové de la realitat. Em va fer sentir una mica més tranquil·la.

—Anem a la història. Parteix de la mort d'un peix gros en un entorn rural. Aquest plantejament té l'atractiu d'abordar dues realitats diferents, una de més rural i una altra de més urbanita, relacionada amb la *progressia* amb calés. Estava planificat així? O volia parlar del món rural i fer després la derivada?

—La idea era més la derivada que el món rural, diguem-ne, però el Dolmeriu s'ha anat imposant. La idea era retratar aquest tipus d'arribista, no sé si dir-li d'esquerres, però sí que es mou com peix a l'aigua en el camp de la *progressia*. Aquells que van creure en algun moment que caguirien el món com un mitjó i van acabar subsumits en la mediocritat del sistema. I després hi ha uns altres, com el protagonista, Robert Mascaró, que no sé si s'ho creien des del bon començament, però sabien detectar què havien de fer en cada moment per ser on havien de ser. El que passa és que després

escrius i s'imposa no sé si dir-li el paisatge, perquè és més que això. En tot cas, més que una novel·la sobre el personatge de Mascaró sorgeix una història sobre els diversos graus de misèria humana, com som capaços de llaurar-nos la nostra pròpia infelicitat. De vegades en grau superlatiu, com la gent que va directa a frotre's contra la paret. En ocasions, malmetent la vida a petits bocins. Al final, el que conta *Tota la veritat* és això.

—Hi ha una reflexió sobre la violència. I tot i que hi ha moments colpidors, t'imagines que el que resta fora de càmera és molt més bèstia del que es reflecteix a la novel·la.

—Ai, m'agrada que ho diguis així! Perquè la intenció és aquesta. He fugit d'explicar literalment la violència, però espero que la gent que ho llegeixi la pugui imaginar. Hi ha un acte de complicitat amb el lector: jo explico una part de les coses però l'altra part l'ha de completar la persona que ho llegeix. És cert que això demana cert esforç al lector però espero que l'acabi recompensant. Hi ha escenes bastant fortes al final de la novel·la que m'hauria resultat insuportable descriure al detall. I m'hauria resultat insuportable com a lectora haver-les de llegir. Llavors ho expliques, s'entén què ha passat allà. És bèstia, però que cadascú ho vesteixi com vulgui. La literatura també és donar llibertat al lector per dibuixar aquest món. És una de les diferències amb l'audiovisual, precisament.

—La novel·la és polifònica, hi ha tot aquell seguit de personatges del poble. Però els personatges centrals són Verònica, la dona del mort, el seu amic Eudald i el periodista R.R., una antiga amistat de Robert Mascaró. Tret del periodista, que té un tractament més benèvol...

—Sí, tu creus?

—Sí. Però pel que fa als altres dos, i també al mateix Mascaró, el retrat és despietat.

—És que la vida és despietada. I de vegades les persones no som ben bé el que pensem que som, en tenim més bona opinió de la que ens mereixem. Per exemple, el periodista en algun moment va te-

«Hi ha escenes bastant fortes del final de la novel·la que m'hauria resultat insuportable descriure al detall»

nir bona opinió d'ell mateix, però en el temps que s'escriu la novel·la ja es coneix més, s'ha d'aguantar la mirada en el mirall. Però... [pausa per escollir curosament les paraules] en un principi volia que R.R. fos un personatge bo. Ho volia. Però no era veritat, l'escrivia però no podia ser així, algú que es manté pur i els diu als altres... Era una mica irreal, ho trobava tòpic. I ell mateix es mostrava amb més brutícies de les que jo li posava.

LITERATURA DELS ALTRES EN MODE TORRENTERA

Hi ha un tipus d'autors que en algun moment de les entrevistes deixen de xerrar dels seus llibres per parlar de la literatura dels altres.

És un bon símptoma. Núria Cadenes, nascuda a Barcelona, el 1970, i arrelada a València, ho fa però en mode torrentera, deixant fluir la triple condició d'escriptora, lectora i llibretera. Sobtadament, passem de la novel·la negra als "artíctones" d'Anna Moner i Manuel Baixauli. A la "literatura de veus" de Svetlana Aleksívitx. O a la foscor d'alguns relats de Mercè Rodoreda. I l'entrevistador

ha de tallar, a contracor, perquè som allà per parlar del seu llibre, i d'un premi Crims de Tinta amb la primera novel·la negra, que ha estat per a ella "una cosa molt bèstia". I de com això

l'ha connectada a Carlos Zanón, membre del jurat i un autor en castellà que l'ha deixat molt impactada, una manera de trencar els esquemes. "Estic molt feliç i honorada", diu, abans de deixar caure que el premi fou "una mica de xamba". "Als Països Catalans s'està fent una molt alta literatura,

en tots els gèneres. I per tant saps que en qualsevol premi hi ha una competència creativa molt dura", dictejava amb un bri de modestia gens impostada. Abans de tornar a parlar de la literatura dels altres.

—Sí, però del contrast amb els altres, acaba beneficiat.

—Doncs mira, dels quatre, a qui jo perdonaria una mica és l'Eudald, un personatge que quan vaig començar a escriure el detestava. I en la mesura que anava avançant la història, em feia una mitja pena. I en canvi, la Verònica, que és la dona del mort, en una de les versions de la novel·la la salvava prou. Però després pensava: mira, no, has estat absolutament conscient de com deixaves lliscar la teva vida fins el punt on és ara. No li perdones a aquest personatge que tingués eines per canviar les coses, raciocini, mitjans materials, i no ho hagi fet. És interessant a l'hora d'escriure veure com tu tens un esquema però la novel·la i els personatges et demanen coses. I has de dir perquè les idees preconcebudes serveixen per començar, però has de deixar que la història s'imposi.

—Escriure ficció és establir un diàleg amb la història i els seus personatges.

—Exacte. I és un patiment, i un gaudi, i tot alhora, barrejat i al mateix temps. I tampoc és agradable viure gairebé dos anys amb aquests personatges indesitjables al teu voltant... Em vindria molt

de gust fer una història d'amor, positiva, però no sé si em sortiria. El gènere negre permet mostrar una part de la nostra realitat que si no la volem veure no vol dir que no existeixi. I està bé fer aquest esventrament, traure la porqueria.

—Bé, però també hi ha a *Tota la veritat* una sèrie de decisions narratives i estilístiques que allunyen la novel·la dels canons del gènere.

—Quins són els canons del gènere? Perquè clar, i dels escriptors que més m'agrada és Jim Thompson, i fa coses molt heterodoxes, ho trenca tot. I és Jim Thompson! Per tant, quin és el canó, formal?

—Una història, diguem-ne, amb molta acció, uns quants morts, un detectiu i una investigació ben articulada?

—Sí, això és novel·la negra. Però la novel·la negra no és només això. Hi ha moltes altres coses. Al capdavant, estàs escrivint novel·la. Era *El banquer* una novel·la històrica? No. Vols explicar una història i et situes en un àmbit, li poses una etiqueta. Els humans necessitem catalogar i ordenar per poder entendre. Per situar-nos. Però la literatura transgredeix totes les quadrícules. I està bé que sigui així. ●